

ב"ה

קובץ

מאי חנוכה

– חנוכה באור החסידות –

ביאורים במהות וענייני חנוכה

ממשנתו של

הוד כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש

זצוקלה"ה נבג"מ זיע"א

יוצא לאור ע"י

מערכת לקראת שבת

שע"י איגוד תלמידי הישיבות

קובץ
מאי
חנוכה

י"ל ע"י מערכת 'לקראת שבת'

שע"י איגוד תלמידי הישיבות

כתובת המערכת:

ת.ד. 2033 כפר-חב"ד, 72915

טלפון: 03.9604832

פקס: 03.9607370

פתיח דבר

לכבוד ורב עונג ומתוך רגשי גיל ושמחה, מתכבדים אנו להגיש לכבוד ימי החנוכה הממשמשים ובאים עלינו לטובה, לפני קהל עדת ישראל, מחבבי התורה ולומדיה - בהמשך לקונטרס "לקראת שבת" הרואה אור מדי שבת - את הקונטרס "מאי חנוכה", והוא אוצר בלום של חידושים וביאורים (בגליא וסתים דאורייתא) במהות הימים המאירים, מלוקטים מעט מזעיר מכתבי גאון ישראל וקדשו, הוד כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זיע"א נשיא ישראל.

הקונטרס נחלק לתלת ענפי רב רבי, כפי שתחזינה עיני הקורא משרים, ונקבו בשמות: **"להשכיחם תורתך"** - והוא הביאור במטרת היוונים במלחמתם - אשר עיקר מה שעמד לצנינים בעיני אנטיכוס ומלכותו הרשעה, היה דביקותם של בני ישראל ב"נותן התורה", אשר- על- כן עיקר זממם היה "להשכיחם תורתך".

"שמן למאור" - נחלק לשתי פנים:

הראשון - ביאור נפלא, אור חדש ממש, בסוגיא דגדר נס פח השמן, והוא גדר נפלא ומחודש אשר מיישב כמה וכמה תמיהות בענין זה, ומבאר את כללות החידוש שבנס חנוכה לגבי הנס דנרות שרה ורבקה ו'אסוך שמן' דאלישע.

והחלק השני - ביאור מלהיב בכך ש'שמן' מרמז לדרגת 'רזין דרזין' שבתורה, שעפ"ז מבואר החילוק בין חנוכה לשאר הי"ט בענין חיוב אכילת סעודה.

"על פתח ביתו מבחויץ" - ובו מסקנה נפלאה בתפקידים העיקרי דנרות חנוכה - להאיר את חשכת הגלות (טורי דפרודא).

בנוסף לכך, עיטרנו את הקובץ בתחילתו ב'מכתב כללי' - 'אל בני ובנות ישראל' שמבאר בשגנון מיוחד את ההוראות בעבודת ה' שנלמדות ממצוות נר חנוכה.

ויה"ר מלפני אבינו שבשמים אשר כימים ההם, יעשה תשועה גדולה ופורקן לעמו ישראל, ונבוא לדביר ביתו- בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו במהרה בימינו ממש.

ימי החנוכה, ה'תשס"ה

א ליכטיג'ן און א פריילכ'ן חנוכה
איגוד תלמידי השיבות

להקשיב לסיפורי הנרות

ההוראות בעבודת הי הנלמדות
ממצוות נר חנוכה

מכתב כללי - יאל בני ובנות ישראלי
ימי החנוכה תשמ"ג

"להקשיב לסיפורי הנרות"

ביאור ההוראות בעבודת ה' הנלמדות ממצוות נר חנוכה

ב"ה, ערב שבת קודש,
ערב ימי חנוכה, ה'תשמ"ג
ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
ה' עליהם יחי

שלום וברכה!

לקראת ימי חנוכה, הבאים עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה - נוסף על ההוראות הכלליות
אותן לומדים מעינינו דיומא, ובמיוחד מנרות חנוכה, ובלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר מען דארף זיך
צוהערן וואס די ליכטלאך דערציילן [=ייש להאזין לסיפורי הנרות] -

שבת .. חנוכה: שייכותם - בשניהם עיקר נר מצוה. וראה שבת (כג, ב ובפרש"י). ובמגילת אנטיוכוס בתחלתה שאנטיוכוס גזר בפרט
על שבת מילה וחודש. וראה לקו"ש חט"ו ע' שעב ואילך.

ערב ימי חנוכה: להעיר, שלדעת המאירי (שבת כא, ב) נצחון המלחמה הי' בכ"ד בכסלו. וכ"כ בשערי אורה לאדהאמ"צ ד"ה בל"ה
בכסלו רפנ"ג (כב, ב) ובסהמ"צ להצ"צ ריש מצות נ"ח (דרמ"צ עא, א). וראה תו"א ס"פ וישב. לקו"ת צו טז, א. וגם להרמב"ם (הל'
חנוכה פ"ג ה"ב) שבכ"ה כסלו הי' - הוקבע (ראה רמב"ם שם ה"ג) להתחיל הדלקת נ"ח באור לכ"ה (ולא באור לכ"ו) - ראה פ"ח
לשו"ע א"ח סתר"ע. בנין שלמה על הרמב"ם שם. ולהעיר, אשר הודעת "ועל הנסים" דחנוכה הוא (בעיקר) על הנס דנצחון המלחמה.
ולהעיר, מחגי ב, יח. שם כא ואילך.

ההוראות ... מעינינו דיומא: להעיר משל"ה (חלק תושב"כ פ' וישב דרוש צאן יוסף בהגה"ה), אשר חנוכה קשור ופועל בכל העולם
כולו, עיי"ש בארוכה.

ובמיוחד מנרות חנוכה: שיעקר נס חנוכה קבעו בנרות. וראה רמב"ם שם פ"ד ה"ב: מצות נר חנוכה מצוה חביבה היא עד מאד כו'.
ראה תו"א מקץ (לב, ב). וראה לקו"ש ח"ה ע' תמה הערה ד"ה "קבעו הנס בנרות". ח"י ע' קמב ואילך. בצפע"נ לרמב"ם שם ה"ג: דעכשיו
כו' נשאר רק מן (נס) הנרות (בהדה"נ - ולא שניצולו מן העכ"ם), אבל לע"ע לא מצאתי לו חבר. וצע"ג - שהרי אומרים ועל הניסים.

ובלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר: שיחת לי ש"ק וישב, כ"ו כסלו, שבת חנוכה תש"ו (נדפסה בהוספה לקונטרס ד"ה ברוך שעשה ניסים
- ברוקלין, תשי"א).

המהנכון להתבונן בהוראות הנרמזות בנוסח מצות נר חנוכה, נוסח המועט בכמות ומרובה באיכות - **נר חנוכה מניחו על פתח הסמוך כו' מבחוץ**; ומהן:

נר - שענינו שלוקחים שמן ופתילה או כיר"ב דברים גשמיים, ואיש (או אשה, שגם הנשים היו באותו הנס) מדליק דברים גשמיים אלו עד שמאירים באור הנראה לעיני בשר, וביחד עם זה הרי זה **נר מצוה ותורה אור** - תכלית הרוחניות.

חנוכה - מרמז על ענין חינוך והתחלה של דבר חדש בחגיגות והדרת קודש, כמו שהי' בחנוכה המזבח וחנוכת בית המקדש בימים ההם בזמן הזה, וביחד עם זה גם מלשון חינוך ולימוד, שמצות נר חנוכה מחנכת ומלמדת את מקיים המצוה וכל אשר בסביבתו לימוד חדש וסדר עבודה חדש, באופן דמוסיף והולך אור;

מניחו - שמדליקו במקום הנחתו, **מניחו** שם בלי טלטולים ושינויים; כל עבודתו האמורה היא

נר .. מבחוץ: שר"ע א"ח סתרע"א ס"ה. ובשינוי לשון - בש"ס (שבת כא, ב) וברמב"ם (שם פ"ד ה"ז).
נר: בארוכה - ראה לקר"ש ח"ה ע' תמה ואילך.

שמון ופתילה: כך סדרם ברמב"ם (שם ה"ד (וכן הוא בש"ס שם כג, ב) וה"ו), שר"ע (שם סד. סתרע"ג ס"א) וכו'. וצ"ע, שהוא היפך הסדר בש"ס (שבת שם, א); פתילות ושמינים. ועד"ז ברמב"ם הל' תר"מ פ"ג, ה"ב (משא"כ בש"ס מנחות פח, ב) ברש"י ד"ה כיצד, ומפורש כהרמב"ם ביומא כד, ב: נתן פתילה ליעייב איכא נתינת שמן.

אשה: שגם הן חייבות ב"ח (טוש"ע שם סתרע"ה ס"ג. ולהעיר שלא הובא זה בר"ס תרע"א)

שגם הנשים היו באותו הנס): שבת כג, א. ובפרש"י שם: וע"י אשה נעשה הנס. ולהעיר מהרשב"ם פסחים קח, ב ובתוס' שם (ומדייק בלשון "קשה" ולא "תימה" וכיר"ב). ובפנ"ח סוף הערר חנוכה: גאולת יון ע"י בת מתתיהו.

באור הנראה לעיני בשר: ראה שר"ע שם סתרע"א ס"ו ובג"כ שם. לקר"ש ח"ה ע' תנו.

נר מצווה ותורה אור: משלי ו, כג. וראה פרש"י ד"ה בנים - שבת כג, ב. תר"א שם לח, ב ואילך מב, א ואילך. שערי אורה שם כב, סע"א ואילך. אוה"ת נ"ך עה"פ. ובכ"מ.

נר .. הרוחניות: ראה זח"ב קס"ו רע"א.

חנוכה .. חינוך: ראה של"ה הנ"ל. תר"א וישב סד"ה בכ"ה בכסלו (וראה לקר"ת נשא כט, סע"א. ברכה צח, סע"ב ואילך). שערי אורה ואוה"ת שם בארוכה.

חינוך והתחלה: ראה פרש"י עה"פ לך לך יד, יד. שופטים כ, ה.

בחנוכת המזבח וחנוכת בית המקדש: שעש"ז נקראו ימים אלו בשם "חנוכה" - שבלי הלקט סקע"ד. וראה פרש"י ד"ה בחנוכה - מגילה ל, סע"ב. מרדכי ואו"ז (ח"ב שש"א) הובאו בדרכי משה לטור א"ח (ורמ"א) ר"ס עתר. חדא"ג מהרש"א לשבת כא, ב (ע"פ יל"ש מלכים רמז קפד. מגילת תענית פ"ט). וראה ג"כ תר"א ושערי אורה סד"ה הנ"ל. רד"ה ת"ר נ"ח תרנ"ט(ס"ה"מ תרנ"ט ע' קנב). רד"ה הנ"ל תש"ד (ס"ה"מ תש"ד ע' פב). ועוד. יש לומר הטעם לזה שקבעו חנוכה לזכר חנוכת המזבח לבד (כמ"ש ברש"י, מרדכי וכו' שבריש ההערה) - נוסף על שנכפשות) אותו טמאו היוונים במיוחד - ע"פ מש"כ הרמב"ם (ריש הל' בית הבחירה) דעיקר מצות בנין בית המקדש הוא "לעשות בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות כו", שהוא במזבח. ומש"כ במור וקציעה סתר"ע שזהו זכרון לחנוכת הבית בימי חגי לא זכיתי להבין, שהרי כל השנים שעד החשמונאים לא הזכירו זה! ומה שהקשו דקדושה הקודמת לא בטלה וא"צ חינוך (ועד"ז הקשה ג"כ ברד"ה זאת חנוכה, תר"ם. וראה שם ספ"ט) - יש לומר, דהכוונה כאן אינו לחינוך בגדר דעבודתן מחנכתן (שבועות טו, א), כ"א כפשוטו - התחלה לאחר הפסק ארוך ולאחרי שפינו וטיהרו וכו'. ועפ"ז יומתק ל"כ הלשון "וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו (רק וע"י) להודות ולהלל". ואכ"מ.

חינוך ולימוד: ראה פיה"מ להרמב"ם מנחות פ"ד ה"ד.

באופן דמוסיף והולך אור: הדלה כב"ה דבילה הראשון מדליק אחד מכאן ואילך מוסיף והולך (שבת כא, ב). שר"ע שם סתרע"א (ס"ב).

מניחו: להעיר ממחז"ל: העולם חסר מנוחה באת שבת באת מנוחה (פרש"י בראשית ב, ב. פרש"י מגילה ט, א. וראה בר"ר פ"י, ט).

שמדליקו במקום הנחתו: שר"ע שם סתרע"ה ס"א.

קבועה בסדר חייו, קביעות בנפש.

על פתח - מתאים לכלל גדול שבתורה **ואהבת לרעך כמוך**, מקום ואופן עבודתו הם - שתהא נראית ומאירה, שמשפיעה למחויץ ממנו, ולא עוד אלא -

סמוך כו' מבחויץ - מניחו בסמיכות לכל אלה הנמצאים (עדיין מפני איזו סיבה שתהי') מבחויץ לעניני חנוכה, כולל גם כן הנמצאים עדיין מבחויץ לעניני יהדות בכלל, ולא עוד, אלא שאפילו

אם הי' דר בעלי' - שהוא מבני עלי', יש לו **חלון הסמוך** (ושייך) **לרשות הרבים**, שגם ברשות הרבים יהי' מאיר ומשפיע נר של בן עלי' זה.

והלכה כבית הלל, אשר הולך ומוסיף מיום בעניני נר מצוה ותורה אור כי טוב, בכל פרטיהם ודקדוקיהם.

ואף על פי שלכאורה האמור לעיל עבודה גדולה היא, הרי הבטיחונו חכמינו ז"ל שאין הקב"ה מבקש אלא לפי כוחם של כל אחד ואחת, ולכל אחד ואחת ניתנו כל הכוחות הדרושים למלא את כל האמור ובשלימות, וכמובן, כבכל סוגי ואופני עבודת "השם אלקיך, בשמחה ובטוב לבב".

ותוספת כח ניתנה דוקא בדורות האחרונים - עד אשר **המנהג פשוט שכל אחד אחד** מדליק **כמהדרין מן המהדרין בזמן הש"ס**.

קביעות בנפש: ראה לק"ד כרך א, ז, א.

לכלל גדול . . . כמוך: קדושים יט, יח. תו"כ ופרש"י עה"פ. ובשבת לא, א: זו היא כל התורה כולה. וראה תניא פל"ב. קונטרס אהבת ישראל.

שמפיעה למחויץ ממנו: להעיר מע"ח שכ"ו פ"א (הובא בתניא פל"ז (מח, ב)) דהתלבשות הנשמה בעוה"ז היא רק לתקן הגוף כו' - שהם ה"חויץ" דהנשמה.

הנמצאים . . . יהדות: ראה סד"ה מצותה תר"ל ותער"ח, סד"ה ת"ר נ"ח תרמ"ג (ועוד) בפירוש מאמר רז"ל (שבת כא, ב) "עד דכליא ריגלא דתרדמודא".

אם הי' דר בעלי' . . . לרשות הרבים: שו"ע שם סתרע"א ס"ה.

אם מבני עלי' . . . מאיר ומשפיע: להעיר מתורת הה"מ ד"ה צדיק כתמר יפרח (אר"ת עו, ג). תניא ספ"י.

והלכה כבית הלל: שו"ע שם ס"ב.

אור כי טוב: בראשית א, ד.

הבטיחונו חכמינו ז"ל: במדב"ר פ"ב, ג.

ובשלמות: להעיר אשר בשבת כל מלאכתך עשוי' (מכילתא יתרו כט. טושו"ע (וואדה"ז) אר"ח שש"ו ס"ח (סכ"א)), ובשבת ויכולו השמים גו' - באופן דשלימות ותענוג (ראה אוה"ת בראשית ד"ה ויכולו (מב, ב ואילך)).

"השם . . . לבבי": תבוא כח, מז. וראה רמב"ם סוף הל' לולב. וראה של"ה ס"פ תבוא (שפן, א). ועוד. תניא פכ"ו.

בדורות אחרונים . . . המנהג פשוט . . . כמהדרין מן המהדרין: אולי יש לקשר זה עם מש"כ הבעש"ט דבזמן הגלות הוא בקלות נענה בתפילה ולהשיג רוה"ק יותר מבזמן הבית כו' (כש"ט - הוצאת קה"ת - סי' שיב. וראה גם לקו"א להה"מ סע"ז).

המנהג פשוט: רמ"א אר"ח שם. וברמב"ם הל' חנוכה פ"ד ה"ג: מנהג פשוט בכל עירנו בספרד. - ושני המנהגים כמהדרין מן המהדרין, ובפרט מנהג הרמ"א - דור אחרון לגבי דור הרמב"ם, שהוא בהוספה (היודור) על המנהג בספרד, אבל לא הונוה, אע"פ מביאו בהלכה שלפני'.

שכל . . . הש"ס: שבת שם.

כמהדרין מן המהדרין: ראה לקוטי לוי"צ לזח"א ע' רד.

ויהי רצון אשר השם מקור חיים, אשר באורו (תורתו) נראה אור, הוראות בחיי יום יום - יתן ברכתו ויצליח כל אחד ואחת, הן בענינים הפנימיים והן בעניני חוץ ורשות הרבים, ובהידור מן ההידור,

ובקרוב ממש - יתן בעין יפה ברכתו הכללית והעיקרית, ברכה לאנשים ולנשים לגדולים וקטנים גם יחד, קהל גדול - הגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו ויקויים הציווי וההבטחה - שאז ומרה ותנו תף כנור נעים עם נבל, כנור של מקדש בימות המשיח - כנור של שמונה נימים.

בכבוד ובברכה לימי חנוכה מאירים,
מאירים בזמנם ואינן בטלין לעולם,
ממשיכים אורם והארתם בכל ימות השנה

מ. שניאורסאהן

מקור .. אור: תהלים ל, י. וראה דרושי חנוכה בת"א שערי אורה ואוה"ת עה"פ.

ובהידור מן ההידור: שהרי מדתו של הקב"ה היא מדה כנגד מדה (סוטה ט, ב). וראה תורת הבעש"ט עה"פ ה' צלך (כש"ט הוספות סי' ס. וראה גם או"ת להח"מ פ, ג. הוספות סי' יט).

יתן בעין יפה: דכל הנותן בעין יפה נותן (ראה ב"ב נג, א).

קהל גדול: וכמ"ש (ירמי' לא, ז) "קהל גדול ישובו הנה". ויש לומר החידוש, שעוד קודם השיבה יעשו מציאות של: א) קהל, (ב) גדול.

הציווי וההבטחה: ראה ת"א תשא פ, ג. לקו"ת ואתחנן יא, ב בנוגע ל"ואהבת" (שהוא שורש כל הרמ"ח מ"ע כולל מצות היראה, שורש כל שס"ה מל"ת) שהוא לשון ציווי וגם לשון עתיד והבטחה. וראה לקו"ת במדבר יג, ג.

שאז .. נבל: תהילים פא, ג.

כנור של שמונה נימים: משא"כ בביהמ"ק (הא' והב') של ז' נימים (ערכין יג, ב. לקו"ת ויקרא כא, ד ואילך), ע"ד דמנורת ביהמ"ק של ז' ובחנוכה - ח'. ומובן ע"פ שו"ת הרשב"א ח"א ס"ט. ת"א מקץ לג, סע"ג. שהמ"צ להצ"צ מצות נ"ח, עפמט"נ (מיכה ה, ד) ז' רועים ושמונה נסיכי אדם.

ואינן בטלין לעולם: במדב"ר ותנחומא ר"פ בהעלותך, ע"פ פירוש הרמב"ן שם. וראה ירושלמי תענית פ"ב ה"ב.

ממשיכים אורם והארתם בכל ימות השנה: כמו בכל המועדים (ובמכש"כ מהם) שנמשך מהם הארה על ובכל השנה - ראה לקו"ת ברכה צח, ב.

”להשכיחם תורתך”

מטרת המלחמה הרוחנית של
היונים - להשכיח קדושת התורה

עיקר קביעות החג – על נס השמן

הסברת הענין דמלחמת היוונים שהיתה בעיקר 'מלחמה רוחנית', דלכן עיקר קביעות החג היא על נס השמן ולא על נצחון המלחמה.

א. בנוסח "ועל הנסים" דחנוכה נאמר: "ואחר כך באו בניך לדביר ביתך ופנו את היכלך וטהרו את מקדשך והדליקו נרות בחצרות קדשך".

יודעה השאלה בזה: למה נאמר "והדליקו נרות בחצרות קדשך" - הרי מקום המנורה הוא בפנים, בהיכל?

אמנם, החתם סופר מתרץ, ע"פ פסק הרמב"ם (הל' ביאת המקדש פ"ט ה"ז) ש"הדלקת הנרות כשרה בזרים לפיכך אם הטיב הכהן את הנרות והוציאן לחוץ, מותר לזר להדליקן". וכיון שהיוונים טמאו את ההיכל - "היה ההיכל מלא גלולים" - לכך "עד שפנו את היכלך וטהרו את מקדשך . . לא הדליקו נרות בפנים אלא בחצרות קדשך - בעזרה".

[ולכן התפרסם הנס אצל כל בני ישראל - "שכל ישראל ראו הנרות דולקים ח' ימים", ואם היו מדליקים את המנורה בהיכל, הרי שרק הכהנים היו רואים את הנס].

אך תירוצו צריך-עיון:

א) מפשטות סדר הלשון "באו . . ופנו . . וטהרו . . והדליקו" משמע שה'והדליקו' הי' **לאחרי** ש"פנו את היכלך וטהרו את מקדשך". וזה מוכח גם מהא דאיתא בכמה מקומות שחנוכה הוא ע"ש חנוכת המזבח והמקדש (לאחרי שהיוונים חיללו את המקדש). דלפ"ז נמצא, שכ"ה בכסלו (שבו גם החלה הדלקת הנרות) כבר היה לאחרי ש"פנו . . וטהרו".

ב) ועוד צ"ע דבפשטות - היוונים הכניסו 'גלולים' לא רק בהיכל, כ"א בכל חלקי בית המקדש (כולל העזרה), וכמובן גם מהנוסח "וטהרו את מקדשך" - סתם, שטהרו את כל בית המקדש. וא"כ

מהיכתי תיתי לומר שטהרת העזרה קדמה לטהרת ההיכל (ובשמונה ימים תמימים) ולכן יכלו להדליק את המנורה רק בחוץ, ולא בפנים?

ואי אפשר לומר שהעמידו את המנורה בחוץ רק בשביל שיתפרסם הנס (כהמשך דברי החתם סופר שם, כנ"ל) שהרי בשעה שהדליקו את המנורה (עכ"פ בפעם הראשונה), עדיין לא ידעו שיעשה ה' נס וידלק שמונה ימים.

ג) ובכלל קשה: ע"י הביאור הנ"ל מובן למה נאמר "בחצרות" ולא **בהיכל**. אבל עדיין קשה: למה נאמר "בחצרות" לשון רבים, ולא "בחצר קדשך" (בעזרה)? ובפרט שהפתיחה היא בלשון יחיד - "לדביר ביתך . . היכלך . . מקדשך", והסיום בלשון רבים - "בחצרות".

ב. ולכאורה נראה לומר, שב"והדליקו נרות בחצרות קדשך" אין הכוונה לנרות המנורה שבמקדש - אלא לנרות אחרות שהדליקו בשביל הלל ושבח להקב"ה.

[וכדמצינו, שאחד מהדרכים לבטא ענין של הילול לה' הוא ע"י נרות. וע"ד מש"נ "באורים כבדו ה'" (כמובא להלכה לגבי נרות בית הכנסת). וכדמצינו גם (בנוגע למקדש) בשמחת בית השואבה, שהיו מדליקים "מנורות של זהב" בעזרת הנשים לבטא את השמחה הגדולה של שמחת בית השואבה].
וה"והדליקו נרות בחצרות קדשך" אינו נמשך למה שלפניו ("ופנו . . וטהרו"), כ"א למה שלאחריו - "להודות ולהלל לשמך הגדול", ש"הדליקו נרות כו' (וגם) קבעו שמונת ימי חנוכה אלו, כדי להודות ולהלל כו".

ועפ"ז מתורץ היטב גם הלשון "**בחצרות קדשך**" (לשון רבים) - כי את הנרות הדליקו (לא רק בחצר המקדש (בעזרה), אלא) גם בעזרת הנשים וסביבות בית המקדש בכלל.

אך פירוש זה מעורר תמיהה גדולה בכללות הענין, דעפ"ז נמצא, שב"ועל הנסים" אינו מוזכר - אפי' ברמז - בנוגע לנס השמן דהנרות! ומוזכר רק הנס דנצחון המלחמה - "מסרת גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים כו", עשית תשועה גדולה כו".

והתמי' היא ביותר, דאיתא בגמרא שבת (כא, ב): "מאי חנוכה" - ופי' רש"י על אתר: על איזה נס קבעוה - "שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים כו' ולא מצאו אלא פך אחד כו' נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים. לשנה אחרת קבעום ועשאוים ימים טובים בהלל ובהודאה".

משמע, שהלל והודאה (על הנסים) נקבעו (בעיקר) על נס השמן. ותמוה, למה לא הוזכר נס השמן, אפילו ברמז, בנוסח ועל הנסים!?

ג. ויובן כ"ז בהקדים הביאור בהשאלה הידועה (בדברי הגמרא הנ"ל): כיון ש"עיקר הנס הי' בנצחון המלחמה רבים ביד מעטים גבורים ביד חלשים כו", מדוע א"כ קבעו את ימי החנוכה (לא על הנס של נצחון המלחמה וישועת ישראל מידי היוונים, אלא) על נס פך השמן? דלכאורה "איך עשו מן

הטפל עיקר?"

ומבואר בזה, שעיקר הגזרה בימי חנוכה לא היתה על הגופים של בני ישראל, אלא על דת ישראל - "בטלו דתם" "להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך", וכמאמר חז"ל (בראשית רבה פ"ב, ד) "כתבו על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל". והמלחמות הגשמיות היו רק תוצאה מהגזירות על דת ישראל.

ולכן עשו עיקר לא את נצחון המלחמה (הצלת הגוף), כ"א את נס השמן - שנס זה היה קשור בקיום מצוה בבית המקדש, ובזה גופא - בנרות המקדש, שמרמזים על כללות ענין התורה והמצוות כמ"ש "כי נר מצוה ותורה אור" - וזה קשור בהצלה רוחנית.

אך לכאורה עדיין אין מובן:

אמת הדבר, שעיקר הענין של חנוכה הוא ההצלה הרוחנית. אך עכ"ז, הרי בפועל היה נס גדול של הצלה גופנית. ועוד זאת - שאפילו ההצלה הרוחנית באה רק ע"י (ולאחר) ההצלה הגשמית.

וא"כ, צריך ביאור: בשעה שהגמרא מסבירה "מאי חנוכה" - "על איזה נס קבעוה" - מסבירה הגמרא רק בנוגע לנס פך השמן, ואילו את הנס של נצחון המלחמה אינה מזכירה כלל.

הגמרא מספרת זאת רק בתור הקדמה, וסיבת קביעות הזמן - "וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום בדקו ולא מצאו כו", ואילו פרטי הנס של נצחון המלחמה ("גבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים כו") לא מוזכרים כלל.

ד. וי"ל הביאור בזה:

כבר דובר כמה פעמים בנוגע למלחמת היוונים, שלא היתה זו סתם מלחמה (רוחנית) כנגד דת ישראל, אלא שהדיוק בזה הוא - "להשכיחם תורתך (תורה שלך) ולהעבירם מחוקי רצונך":

ליוונים לא הי' נוגע כ"כ זה שבני ישראל למדו תורה, הנקודה שהפריעה להם היתה "להשכיחם תורתך" - להשכיח שהתורה היא התורה שלך, תורת ה' שלמעלה מהשכל האנושי. ועד"ז - "להעבירם מחוקי רצונך", שבני ישראל לא יקיימו את ה'חוקים' בגלל שהם רצונך - רצון הקב"ה.

מלחמת היוונים היתה נגד זה שאצל בני ישראל היה אלקות למעלה לגמרי מגדרי הבריאה, ואינו יכול להתפס בשכל (אנושי).

ה. זהו גם אחד מהביאורים על זה שנס חנוכה (בשייכות להצלה רוחנית) הי' קשור בנרות המנורה דווקא -

לכאורה, היוונים הרי טמאו את כל בית המקדש, והיו צריכים לחנוך את המזבח וכל כלי ההיכל; וא"כ, מדוע עשה הקב"ה נס בשייכות לנרות המנורה דווקא?

והענין בזה:

מצינו, שכאשר רוצים לתאר ענין רוחני משתמשים במושג (ומשל) של "אור", ובלשון הכתוב: "כי נר מצוה ותרה אור". וא' מהטעמים על זה: "אור" נחלק מכל הנבראים בזה שלמרות שהוא 'נברא', מ"מ, אין הוא נתפס (כ"כ) בגשם העולם.

וע"ד החילוק שבין קול, מראה וריח:

גם בנוגע לקול מצינו בדברי חז"ל ש"אין בו ממש". ואולם, על אף שבערך לדברים גשמיים אחרים הקול נחשב כ"אין בו ממש", מ"מ, נאחז הוא בגשם - תנועות באויר הגשמי. וכן הוא גם בריח, שאע"פ שהוא רק התפשטות מהדבר שמפיץ הריח, מ"מ יש לו אחיזה בגשמיות הדבר, שהרי חלק מהדבר נמשך גם למרחוק דלכן שייך שהריח נחלש ונחלש עד שנכלה לגמרי (ומשא"כ באור - אשר מצ"ע לא היה מתמעט לולא העכרורית שבאויר), ו'מראה' שונה מקול וריח בכך שהוא אינו גשם הדבר הנראה.

ומהאי טעמא מתארים רוחניות בשם "אור" - כי בין כל הדברים שבעולם, האור הוא היותר רוחני.

1. ביאור הנ"ל, בנוגע לאור, יש בו הסברה גם בנוגע למאמר חז"ל (שבת כב, ב) בנוגע לנרות המנורה - "עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל" (מצד הנס שהי' בנר המערבי - "ממנה הי' מדליק ובה הי' מסיים").

דלכאורה אינו מובן: במה נשתנה הנס של הנר המערבי מכל ה"עשרה נסים (ש)נעשו לאבותינו בבית המקדש", שדווקא נס זה הי' עדות לכך "שהשכינה שורה בישראל"? ולכאורה, אדרבה: מקומה של המנורה היה בהיכל, מקום שאין כל אדם יכול להיכנס לשם, ואילו מאידך, חלק מהעשרה נסים היו בעזרה ובאופן שהיו (יותר) "ידועים לכל".

וע"פ הנ"ל מובן, כי אור (גם אור גשמי) - הוא יותר 'כלי' לאור השכינה (מפני שהוא ה'רוחני שבגשמי', כנ"ל). ולכן, כשאור השכינה (שלמעלה מהעולם) מתקשר באור (גשמי), העולם יותר מושפע מכך, והארת אור השכינה שבו היא ביתר תוקף. ולכן דווקא בנס זה (שבאור המנורה) היה עדות ל'באי עולם' שיכירו "שהשכינה שורה בישראל".

ועפ"ז מובן למה ההצלה הרוחנית של חנוכה מתבטאת דווקא בנס פך השמן דהמנורה. דאין זה נס צדדי וטפל, אלא - בזה מתבטא כל הנצחון של ימי החנוכה:

הענין של "תורתך" ו"חוקי רצונך" - שאצל בני ישראל מאיר האור האלוקי שלמעלה משכל אנושי (וגדרי הבריאה) - בא בגילוי דווקא (א) בנס (שנס - הוא מורם ולמעלה מגדרי והגבלות הטבע), (ב) ובשייכות לאור המנורה, שהוא הכלי לאור האלקי שלמעלה מהבריאה, שלכן "עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל" (כנ"ל).

ז. ע"פ כל הנ"ל יובן גם הא דאיתא בגמרא "מאי חנוכה" – "על איזה נס קבעוה", שמזכיר רק את נס פך השמן ואינו מזכיר כלל הנס דנצחון המלחמה:

- כי בשעה שמדובר בנוגע למהות של חנוכה ("מאי חנוכה"), הרי וודאי שזהו הנס של נרות חנוכה, שמצביע על האור רוחני (נר מצוה) שהאיר ע"י הנצחון הרוחני.

ואע"פ שהנס הגשמי הי' הקדמה וסיבה לנס הרוחני (כי לולא נצחון המלחמה לא היתה יכולה להיות חנוכת המקדש, ובמילא, גם לא נס הנרות) - אעפ"כ, לאחרי שכבר הי' הנס הרוחני, הדבר (הנס) הגשמי אינו תופס מקום.

ועד"ז הוא גם לאידך גיסא, בנוגע לנוסח של "ועל הנסים" (שלא מוזכר בו כלל נס השמן):

בשעה שרוצים לומר הודאה והילול להשי"ת על הנס של נצחון המלחמה, א"א לכלול בחדא מחתא גם את ההודאה וההילול על השמן – כיון שאז מתבטלת המציאות (והחשיבות) של נצחון המלחמה הגשמית. ולכן מחלקים אותם לשני זמנים שונים: ההודאה על נס השמן דהנרות היא (בגילוי) ע"י הדלקת נר חנוכה, וההודאה על נצחון המלחמה (בגלוי) – באמירת ועל הנסים.

ח. מכל ענין יש ללמוד הוראה לפועל בעבודת ה'.

וההוראה בפשטות: מחנוכה לוקחים את הכח, שאצל בן ובת ישראל תאיר הנשמה (הכח הרוחני) באופן שעניני הגוף לא יהיו תופסים מקום כלל.

ואע"פ שהנשמה מלובשת בגוף ובעולם הזה, ולולא הגוף אין הנשמה יכולה לעבוד את ה', דהרי כל המצוות הם בדברים גשמיים דווקא, והשכל והמדות דנשמה באים בגילוי ע"י האברים הגשמיים, מח גשמי ולב גשמי -

ע"כ נלמדת ההוראה מחנוכה, שבכוחו של איש ישראל הוא, שלגשמיות לא תהיה תפיסת מקום אצלו כלל. ואין הכוונה רק לגשם כזה שאינו קשור לעבודת הנשמה – שהרי צריך להיות "בכל דרכיך (- שלך) דעהו (-השם)". אלא אפי' בגשמיות שמביאה לרוחניות (ע"ד נצחון המלחמה הגשמית בימי החנוכה, שהביא את ההצלה הרוחנית) – צריך לפעול אצלו, שה"גשמיות" לא יתפוס אצלו מקום כלל; כל המציאות של הגשמיות הוא רק שעל ידה מתבצעת העבודה (הרוחנית) של הנשמה.

(ע"פ לקוטי שיחות חכ"ה עמ' 235)

מלחמת היוונים – נגד ה'למעלה מהשכל'

מטרת היוונים – 'להשכיחם תורתך', ועפ"ז – מדוע 'טמא כל השמנים', וכיצד זה קשור עם עבודת ישראל ואופן הנס

א. כל ענייני חנוכה – בין גזירות היוונים בימים ההם, בין מסירות הנפש של היהודים באותם הימים, שהביאה את נס החנוכה, בין הנס עצמו, ובמילא גם מצוות נר חנוכה שתקנו חכמים לזכר הנס – נוגעים בהתקשרות בין ישראל להקב"ה שהיא למעלה מטעם ודעת.

מטרת גזירת היוונים היתה: "להשכיחם תורתך" תורה שלך. להשכיח את האלוקות שבתורה שהיא למעלה מהשכל. הם לא התנגדו לכך שבני ישראל ילמדו את שכל וחכמת התורה; רצונם הי' רק שלא יורגש בלימוד התורה שהיא תורתו של הקב"ה. וכן גם "להעבירם מחוקי רצונך" – שבני ישראל לא יקיימו את ה"חוקים" - את המצוות שהם מעל השכל, שקיומן הוא מתוך קבלת עול, משום שכך הוא "רצונך".

כלומר היוונים היו מסכימים אפילו לכך שישראל יקיימו את סוג המצוות שהם בגדר חוקים, על ידי הסברה מסוימת: אפשר לקיים חוקים, גם כשאינם מובנים בשכל, כי סומכים על כך שמצוה החוקים בהיותו בעל שכל נפלא, יש לו מן הסתם גם בחוקים אלו טעם שכלי. לקיום החוקים באופן כזה – לא התנגדו היוונים כל כך. בעיקר הי' אכפת להם מכך שבני ישראל מקיימים את החוקים בקבלת עול לגמרי, ללא כל הסברה, רק משום שכך ציווה הקב"ה.

ב. זהו גם הביאור מדוע טימאו היוונים כל השמנים שהיו בבית המקדש. דכל ענין הטומאה והטהרה הרי הוא למעלה מהשכל, כמו שאומר המדרש (במדבר רבה ר"פ חוקת): "אמר הקב"ה חוקה חקקתי גזירה גזרתי ואי אתה רשאי לעבור על גזירתי" – אין כל ביאור בשכל מדוע מת מטמא ומקוה

מטהרת, אלא שכך הוא חוק וגזירת הקב"ה ואין בני"י רשאים לעבור עליה. וכיון שטומאה היא ענין שהוא נעלה לגמרי משכל האדם, על כך נלחמו היוונים נגדו ו"טמאו כל השמנים שבהיכל".

גם עבודת בני ישראל באותו זמן היתה באופן של למעלה מטעם ודעת – במלחמתם נגד היוונים הלכו במסירות נפש (חלשים נגד גיבורים וכו') למען ה' תורתו ומצוותיו, והרי כל ענין המסירות נפש הוא למעלה מהשכל.

כך גם בנס חנוכה – נוסף על כך שכל נס הוא למעלה מטבע ושכל – הראה הקב"ה באמצעות נס זה את הקשר המיוחד בינו לבין ישראל: "להראות חיבתם של ישראל", שהוא למעלה מהגבלות השכל.

וכיון שנס פך השמן מורה על הקשר בין ישראל להקב"ה באופן שלמעלה מכל מדידה והגבלה ("חבתו של ישראל"), לכן תקנו חכמים את עיקר המצוה של חנוכה בהדלקת נרות כזכר לנס פך השמן (ולא את ענין ההלל וההודאה על נס הנצחון במלחמת היוונים), להראות את הקשר בין ישראל להקב"ה, שהוא למעלה מכל מדידה והגבלה.

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ג שיחה ב' לחנוכה)

”שמן למאור”

ביאורים בגדר הנס דפך השמן
וענינו הרוחני של השמן - רזין
דרזין דאורייתא

כליון ואי-כליון בבת אחת

ביאור נפלא ומחודש באופן הנס דפך השמן, שעל-פיו מובן החידוש שבנס זה לגבי ניסים דומים אחרים. וביאור הקשר לחנוכה ע"פ ביאור הענין בעבודת האדם

א. ימי החנוכה נקבעו לזכר פך השמן – "לא מצאו אלא פך אחד של שמן . . . ולא הי' בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים".

א. ימי החנוכה נקבעו לזכר פך השמן – "לא מצאו אלא פך אחד של שמן . . . ולא הי' בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים".

ב. באופן הנס דפך השמן מצינו, בכללות, שני ביאורים:

אופן ה-א' - שהנס הי' **שכמות** השמן הוכפל והושלש באופן נסי, עד שהיה די שמן לכל שמונת הימים – שלאחר שמלאו את הנרות נשאר ה"פך מלא כבתחילה", או, שבכל יום "מצאו הנרות מלאים שמן" (כב' הסברות בב"י (טוא"ח סי' עת"ר));

נס דומה מצאנו גם אודות נרות השבת של שרה ורבקה, כדברי חז"ל (על הפסוק "ויביאה יצחק האהלה שרה אימר"), שנרות (השבת) ששרה ורבקה הדליקו "הי' . . . דולק מלילי שבת ועד לילי שבת".

ומוכן בפשטות, שבנס חנוכה צריך להיות חידוש מיוחד לגבי הנס שהי' בנרותיהן של שרה ורבקה, שהרי נס חנוכה פעל שיקבעו לזכרו יום-טוב מיוחד.

ואופן ה-ב' הוא - הנס הי' **באיכות** השמן - כמות השמן שע"פ טבע היתה מספקת להדלקת נרות של יום אחד בלבד, ודלקה בפועל למשך כל שמונת הימים, עי"ז שבכל יום נכלה רק שמינית

ודוחק לומר, שהמעלה היא רק בזה שמפך השמן דימי חנוכה (ש"לא הי' בו אלא להדליק יום אחד") הדליקו **שמונה** ימים, משא"כ נרות

מהשמן שבפך –

להעלות נר תמיד"?

[ומוכרחים ליישב, שמה שכתוב "שמן זית" אין הכוונה לשמן שבא מזית ממש, כ"א לשמן כזה שהתכונות שלו הם של "שמן זית" (אור צלול, וכו').].

ולפי הביאור שהנס הי' באיכות השמן – שבכל יום נכלה רק שמינית מהשמן – גם קשה:

והרי במנורה הדין הוא (מנחות פט, א) ש"תן לה מדתה שתהא דולקת מערב עד בקר כו' ושיערו חכמים חצי לוג", נוסף על הענין שכלי שרת צריך להיות "מלא" (כמובן מהדין (זבחים פח, א) ש"כלי שרת . . אין מקדשין אלא מלאין") – וע"פ הנ"ל נמצא, שמהיום השני ואילך לא קיימו את ה"תן לה מדתה" (והנרות לא היו מלאים ב"שיעור שלם הצריך לדבר").

וכן לאידך גיסא – דעפ"ז נמצא שבכל הימים (מלבד ביום השמיני) לא היתה "מדתה שתהא דולקת מערב עד בקר" **בדיוק**, אלא ביום הראשון שמונה פעמים ככה, ביום השני שבעה, וכך הלאה.

ד. ויש לומר ביאור שלישי באופן הנס דפך השמן, שעליו לא יהיו הקושיות האמורות, ושממנו יובן גם מה שנס חנוכה הי' חידוש (בענין דהדלקת הנרות) שלא מצינו דוגמתו במקומות אחרים:

הוזכר לעיל (סעיף ב') הביאור המובא בב"י באופן הנס דפך השמן - לדיעה אחת - שהנס התבטא בזה ש"נתנו כל השמן בנרות . . ובבקר מצאו הנרות מלאים שמן".

ויש לומר, שהפי' בזה הוא (לא שהשמן בער

[וכפי הב"י, שחלקו את השמן שבפך לשמונה חלקים ובכל לילה מלאו את המנורה בחלק אחד; או, כהסברת הפר"ח, שביום הראשון מלאו את המנורה בכל השמן שבפך, אלא שבכל יום נכלה שמינית מהשמן שבמנורה].

ועפ"ז יש לומר לכאורה, שבידור הנ"ל – החילוק במהות הנס דנרות חנוכה לנס דנרות שרה ורבקה – תלוי בשני הביאורים הנ"ל:

לפי ביאור הב' מהות ב' הניסים אחד הוא – הוספה איכותית בכח הדליקה של השמן (שבשני הנסים בערו הנרות משך זמן ארוך יותר מהאפשרי ע"פ הטבע),

[והחילוק ביניהם הוא (א) שבחנוכה היתה ההוספה בכח הדליקה למשך זמן גדול יותר (שמונה ימים) כנ"ל, (וב) בחנוכה הי' בכל יום נס בפני עצמו – בכל יום הדליקו את המנורה מחדש; משא"כ נרותיהן של שרה ורבקה דלקו רק שבעה ימים, וברציפות].

משא"כ לפי ביאור הא' נס חנוכה שונה במהותו: שנברא באופן נסי מציאות של שמן נוסף על מה שהיה מתחילה, מה שלא מצינו בנס הנרות של שרה ורבקה.

אבל גם לפי ביאור זה, אין חידוש בנרות חנוכה – כי גם נס כזה הי' כבר [ומפורש בתורה שכתב (נביאים)] – הנס ב"אסוך שמן" על ידי אלישע.

ג. שני הביאורים הנ"ל אינם מחוורים:

לפי הביאור שנתווסף בכמות השמן, ידועה השאלה: איך הדליקו את נרות המנורה בשמן של נס; והלא מפורש שצ"ל "שמן זית גו'

המקדש כדן; ומכיון שאור המנורה חייב להיות משמן, ותכונת השמן היא שנכלית באש כנ"ל, נמצא, שהנס ש"מצאו הנרות מלאים שמן" (שלא נחסר מהשמן), נפעל דוקא ע"י תכונת הכליון של השמן.

1. השייכות של הנס באופן הזה לחנוכה דוקא, יובן בהקדם החילוק שבין ג' ביאורים הנ"ל באופן הנס - (א) הוספה בכמות השמן, (ב) הוספה באיכות השמן, (ג) שני הפכים - כליון ואי כליון - בבת אחת.

לביאור הא', הנס נראה רק לרגע אחד - אותו רגע שנתמלאה הפך או המנורה באופן נסי. אבל אח"כ בער השמן באופן טבעי.

ואע"פ שהנס נוגע להדלקה, כי אלמלא הי' שמן נסי אין במה להדליק את נרות המקדש - וממילא, עצם בעירת הנרות (ע"י שמן זה) קשור לנס - מכל מקום, אין זה ניכר באופן גלוי. והראיה לכך: דמי שאינו יודע שמקור השמן הוא נסי, אינו יודע שנעשה נס.

לביאור הב', כיון שכמות השמן הקטנה בערה למשך זמן הרבה יותר ארוך מהאפשרי ע"פ הטבע, כאן אמנם נראה הנס (גם) בשעת בעירת הנרות. אך מה שנראה בשעת בעירת השמן, זה רק ההתחדשות של הנס, אבל הנס גופא כבר נפעל ברגע שהקב"ה שינה וחזק את איכות השמן.

אמנם, לביאור הג' שהנס הוא מצד "נמנע הנמנעות", נפעל הנס גופא בכל רגע ורגע מחדש.

2. ג' אופנים הנ"ל - ככל ענין שבתורה - ישנם

ואח"כ התמלאו הנרות מחדש בדרך נס, אלא שהשמן בער, אך ביחד עם זה לא נחסר ממנו כלום, וכדברי חז"ל (בבב"ב) לגבי "אש של מעלה" שהיא "שורפת ואינה אוכלת".

ולהעיר - דגם את"ל שאפשר להדליק את המנורה בשמן של נס (כי יש בו תכונות של שמן זית כנ"ל), הרי מובן, שה(אש וה)אור של המנורה חייב שיהא בוער ע"י "שמן (למאור)", וממילא מוכרח שיתכלה השמן.

ונמצא, שבנס הי' דבר והיפוכו:

אש טבעי (ואור) הנרות שבא משמן וכי"ב חייב להיות בו כליון השמן; ולאידך גיסא, לא נחסר מהשמן כלום - כליון ואי כליון בבת אחת.

וענין זה הוא מצד "נמנע הנמנעות" - ע"ד הנס שהיה בקודש הקדשים - "מקום ארון אינו מן המדה", שהיו בו ב' הפכים בבת אחת: (למקום ה)ארון היתה מדה, כמפורש בתורה "אמתים וחצי ארכו וגו'", וביחד עם זה הי' המקום "אינו מן המדה".

ה. ובעומק יותר: בנס של "מקום הארון אינו מן המדה" אין ההדגשה בזה, שהארון כלל בו את שני ההפכים - "מדה" ו"אינו מן המדה" - בבת אחת, אלא יתר על כן: ה"אינו מן המדה" בא דווקא מצד זה ועל ידי זה שהיתה לארון מדה (מסויימת); דאלמלא נעשתה המדה המדוייקת של הארון כמפורש בתורה, לא הי' בו קדושת הארון כו', ובמילא - לא הי' הנס של "אינו מן המדה".

ועד"ז בנס חנוכה (לביאור הנ"ל): הנס בא דווקא מצד זה ועל ידי זה שהדליקו את נרות

גם בעבודת האדם.

בעבודתו במשך כל היום כולו, עד ש"קבוע בלבו תמיד ממש יומם ולילה לא ימוש מזכרונו"; ואעפ"כ במשך כל היום אין הוא בתנועה (ובעבודה באופן) של מסירות נפש, אלא רק שבעבודתו במשך כל היום, מאיר וניכר הזכרון של ה"מס"נ משעת ק"ש, שזה מסייע בעבודתו בתומ"צ (שזה עיקר עבודתו במשך כל היום).

אופן הג' – שתמיד, כל היום, הוא עומד בתנועה של מס"נ. הוא מלובש בעבודה של מס"נ, ובמילא, כל עבודתו במשך כל היום בהתאם לתנועה של מס"נ;

ע"ד מה שאמר רבי עקיבא (ברכות סא, ב): "כל ימי הייתי מצטער כו' מתי יבוא לידי ואקיימנו" – הוא עמד בתנועה של מס"נ לא רק בק"ש, אלא – "כל ימי" – תמיד, בכל עניונו, עמד בתנועה של מסירות נפש.

ח. ג' אופנים הנ"ל תלויים במעמד ומצב הרוחני שנמצאים בו:

בעת שהשנים הם כתיקונם, אור הקדושה מאיר בגילוי בעולם (ובעבודת האדם – מדריגת הצדיקים) – מספיק שיש תנועה של מס"נ בתחילת היום; כיון שאין חושך, מספיק גם הרושם מהמס"נ, וזה משפיע עליו שעבודתו שע"פ טעם ודעת במשך כל היום תהיה כדבעי.

אמנם, בשעה שהמצב הוא ש"החשך יכסה ארץ", הנה אז לא מספיק התנועה של המס"נ בתחילת היום (שמשאיר רק רושם, בהעלם), אלא בהכרח שיהא הרגש המס"נ ניכר בגלוי במשך כל היום, ודוקא ע"ז יוכל להתגבר על החשך.

ובזה גופא יש ב' אופנים:

החילוק בין טבע לנס בעבודת האדם הוא: "טבע" – הוא העבודה ע"פ טעם ודעת, עבודה מדודה לפי המדידות וההגבלות של הטבע ומציאות האדם (בהתאם למה שהוא מבין, למה שהוא מרגיש, כו'); "נס" – הוא העבודה בקבלת עול ומסירות נפש שלמעלה מטעם ודעת. הוא אינו מתחשב ברצונותיו הפרטיים (ועאכ"כ בטבע, שכל, רגש כו'). וקיום רצונו של הקב"ה הוא אצלו עד כדי מסירות נפש.

והגם שכל עבודה צריכה להיות מיוסדת על קבלת עול ומס"נ, ובלשון חז"ל (ברכות רפ"ב) "יקבל עליו עול מלכות שמים בתחילה ואח"כ מקבל עליו עול מצוות" – כי נברא אינו יכול לסמוך על השכל והרגש שהם יובילו שעבודתו תהי' כפי רצון העליון, ולכן גם העבודה שע"פ טעם ודעת מוכרחת להיות מיוסדת על קבלת עול מלכותו ית' – מ"מ יש בזה כמה דרגות ואופנים:

אופן הא' – הרגש הקב"ע ומס"נ (ה"נס" שלמעלה מהטבע) הוא רק בתחילת היום, בשעת ק"ש שענינה הוא "לקבל עליו מלכות שמים במסירות נפש" – ואח"כ, במשך היום, העבודה היא ע"פ טעם ודעת.

ואע"פ שרגש הקב"ע ומס"נ שבתחילת היום משאיר עליו רושם למשך כל היום, באופן שהעבודה שע"פ טעם ודעת (במשך היום) תהי' כדבעי בהתאם לרצון העליון – מ"מ, הקב"ע ומס"נ גופא (ה"נס") נמצאים אצלו אז רק בהעלם, ועיקר עסקו ועבודתו במשך היום – היא ע"פ טעם ודעת.

אופן הב' – הרגש הקב"ע ומס"נ מאיר בגילוי

מצד גודל החשך בימי יון (שעמדו "להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך") עמדו בני ישראל בתנועה של מס"נ גלויה חלשים נגד גבורים כו' – להלחם בחשך; ותנועה זו עמדה להם ש"וה' (שם הוי' בתוספת וא"ו) יגיה חשכי" – ששם הוי' (שהוא בדרגא שלמעלה מהשתלשלות, כמבואר בחסידות) "יגיה חשכי" – מברר ומהפך חשך הגלות.

וענין זה נמשך ע"י הנס דפך השמן "שהי' מונח בחותמו של כה"ג" – וכמבואר בחסידות (ראה שערי אורה ד"ה 'כי אתה נר' פי"ז) שזה מרמז על עצמותו של הקב"ה שלמעלה מכל הדרגות - "עצמות המאציל שלמעלה מכל השתלשלות (- העולמות) לגמרי", שזו מדריגה ש"אין החיצונים יכולים ליגע שם כלל".

ולכן גם הנס גופא היה באופן שלא היה לו אחיזה בטבע והשתלשלות (העולמות), אלא באופן של "נמנע הנמנעות".

(ע"פ לקוטי שיחות חט"ו עמ' 183)

אופן אחד הוא, שחשך העולם מסתיר ומעלים על אלקות מצד טבע העולם - שהעולם (מלשון העלם) מצד טבעו מעלים ומסתיר את אור הקדושה; ובמצב זה, היות וכך נקבע ע"פ טבע, לכן, עיקר עבודת האדם, היא בעבודה שע"פ טעם ודעת. אלא מאי, שבכדי לסלק את העלם והסתור העולם, שלא יבלבלו את סדר עבודת ה' שלו, צריך הרגש המס"נ להאיר אצלו ולהיות ניכר עליו במשך כל היום כולו.

אמנם, בשעה שחשך העולם הוא באופן כזה שהוא מנגד לאור הקדושה, ועד שנתונים במצור ובשביה, שהעולם מונע ומעכב את עבודת ה' – הנה עיקר עבודתו צריכה להיות בזה שהוא לוחם בחשך העולם להכניעו עד להפיכתו לאור. ובעבודה זו הכרחית העמידה בתנועה של מס"נ באופן תמידי על כל צעד ושעל, במשך כל היום.

ט. וזהו הביאור לכך שבחנוכה הי' הנס באופן של "נמנע הנמנעות" – כי כך היתה עבודתם הרוחנית של בני ישראל:

השייכות בין 'שמן' שבתורה' לחנוכה

ביאור החידוש דחנוכה אין בו חיוב סעודה, ע"פ ביאור בפנימיות העניינים
בהדרגות שבתורה – 'לחם' 'יין' ו'שמן'

א. בהיר"ט דחנוכה מצינו חידוש לגבי שאר ימים טובים, דבשאר ימים טובים ישנו חיוב של סעודה שעיקרה לחם ומים, וגם בשר ויין, משא"כ בחנוכה "ריבוי הסעודות שמרבים בהם הם סעודות הרשות" (ש"ע אר"ח סתר"ע ס"ב), ועיקר היר"ט הוא בהדלקת הנרות זכר לנס השמן.

ומהטעמים לזה דכיון שהנס דחנוכה הוא הניצחון נגד היוונים שרצו "להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך", נצחון רוחני, לכן קבעו הנס בנרות, ע"ש "נר מצווה ותורה אור". (דלא כהניסים דפסח ופורים שהיו קשורים עם הצלת גופם של בני"י).

וחידוש זה שבחנוכה, יש לומר לכאורה, שהוא לא רק ביחס לעניינים הגשמיים (משתה ושמחה) אלא גם ביחס לעניינים הרוחניים שבהיר"ט:

ויובן בהקדים החילוק בתוכן הרוחני בין לחם, מים ויין שבסעודה של שאר ימים טובים לשמן דנרות חנוכה, שכולם רומזים על דרגות שונות בתורה.

לחם ומים הם דברים המוכרחים לקיום האדם, ודוגמתו בתורה - חלק הנגלה שבתורה, דיני התורה בענין האסור והמתיר הטמא והטהור כו' שמוכרח לקיים המצוות לידע את המעשה אשר יעשון ואלה אשר לא תעשינה.

יין - אף שאינו מוכרח לקיום האדם שלכן שתייתו אינה בתדירות כמו לחם ומים, הרי בכ"ז בזמנים מיוחדים שותים אותו (ועוד זאת - שהוא משקה בפני עצמו ומשקה חשוב שמברכים עליו ברכה מיוחדת לו בפה"ג). ודוגמתו בתורה - ריזן דתורה ששיכים לבוא לידי גילוי. כמו היין שבזמנים

מיוחדים משתמשים בו בתור משקה.

שמן - אינו ראוי לשתות ממנו כלל בפ"ע כי אם לערב טיפין ממנו בתוך מאכל אחר. ודוגמתו בתורה - רזין דרזין, שזוהי דרגא הנעלית שבתורה, והאדם אינו 'כלי' לקבל אותה כמו שהיא, אלא רק לערב טיפין ממנו בתוך מאכל אחר.

ועפ"ז יש לבאר תוכן החידוש בחנוכה לגבי שאר הי"ט שלא קבעום למשתה ושמחה, אלא רק להלל והודאה והדלקת נרות. דכיון שחנוכה קשור עם שמן שבתורה - רזין דרזין, שלמעלה מרזין סתם, לכן לא נקבע למשתה ושמחה ע"י סעודה, שהיא בעיקר בלחם מים ויין.

ג. אמנם צריך להבין: חנוכה הוא הרי יו"ט (רק) מדברי סופרים, ונס חנוכה היה הרי בזמן בית שני (שחסרו בו ה' דברים שהיו בבית ראשון) ובבית שני עצמו, היה זה במצב ירוד - "כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל להשכיחם תורתך". א"כ, איך יתכן שדווקא חנוכה הוא היחיד מביין כל הי"ט שקשור עם שמן שבתורה - רזין דרזין שבתורה?
ונקודת הביאור בזה:

הסדר דהתגלות התורה הוא באופן שככל שהולך ומתגבר החושך בעולם, הולך ומתגבר גם התגלות התורה - "תורה אור" להאיר את העולם. ולכן מצד גודל הירידה "כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל" ה' צורך בהוספה והתגברות אור התורה. וזה נעשה ע"י התגלות דרגא נעלית יותר בתורה - שמן שבתורה, רזין דרזין שבתורה.

ביאור הדברים: ידוע ש"היונים הם בחי' חכמה דקליפה, כלומר חכמות חיצוניות, שבזמן ההוא היו פילוסופים המכחישים הנבואה, ולכן טמאו כל השמנים של בחי' חכמה דקדושה, שרצו להשכיחם תורתך כו" (תורה אור מא, א).

וטעם התגברות חכמת יון, חכמה דקליפה, עד כדי כך שרצו "להשכיחם תורתך", י"ל שהיא מצד ה"ניקה" שלהם מחכמת התורה, שהשתמשו בה באופן בלתי רצוי:

ובהקדים, דבנוגע ללשון יון מצינו דבר פלא. מצד אחד רואים שלא התירו לכתוב התורה (בלשון אחר חוץ מלה"ק) אלא בלשון יונית. ומאידך, "כשכתבו לתלמי המלך את התורה יונית, ה' היום קשה לישראל כיום שנעשה בו העגל"!

וההסברה בזה, שמצד המעלה דהמשכת והתגלות התורה למטה - בלשונות אוה"ע, התרגום ליונית כשלעצמו הו"ע טוב, רק "כשכתבו לתלמי המלך את התורה יונית", כיון שהדבר נעשה לא מצד ציווי ה' אלא מצד דרישת תלמי המלך, "ה' היום קשה לישראל כיום שנעשה בו העגל", דהי' מקום לחשוש שהדבר ינוצל (לאח"ז) באופן בלתי רצוי (ועד להיפך כללות הענין דמ"ת).

וי"ל שכתוצאה מזה באה גזירת היונים "להשכיחם תורתך", תורתך דייקא. שניצלו התרגום של התורה ליונית לעמוד על גודל עוצם הפלאת חכמת התורה על מנת לטמא ח"ו את הקדושה

שבחכמת התורה, שלא יהי' ניכר שהיא חכמתו של הקב"ה, כי אם, חכמה אנושית כהפילוסופיא דחכמת יון, שזהו"ע "טמאו כל השמנים שבהיכל".

ותוכן הנס דחנוכה הוא בענין **שמן טהור** - "מצאו . . פך אחד של שמן שהי' מונח בחותמו של כהן גדול ולא הי' בו להדליק אלא יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים":

כיון שגזירת היונים היתה "להשכיחם תורתך", שרצו **לטמא** ח"ו את הקדושה שבחכמת התורה, הוצרך להיות הנס בהדגשת **הקדושה** שבחכמת התורה, שהיא תורתו (חכמתו) של הקב"ה (תורתך), שזה נעשה ע"י **שמצאו** שמן **טהור** שלא טימאוהו היונים, ויתירה מזה, ש"מצאו . . פך אחד של שמן שהי' מונח בחותמו של כהן גדול", דרגא הכי נעלית בשמן טהור, שאין ביכולת היונים לגעת בו. ו"נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים" שבעה ימים נוספים על ה"יום אחד" ש"הי' בו להדליק", ששבעת ימים הם כוללים כל שבעת ימי השבוע, שזה מרמז על ההשפעה (ד"נר מצווה ותורה אור") בכל שבעת ימי השבוע בכל השנה – כללות הזמן.

עניין זה (דשמן טהור) מודגש בעיקר בלימוד **נסתר** דתורה. דבלימוד נגלה דתורה, כיון שהעיסוק הוא בעניני העולם שבהם דנים בלימוד התורה, יכול להיות (מצד הירידה דהתגברות החושך בעולם) מצב שמכירים רק בעוצם הפלאות החכמה, שהיא חכמה גדולה ושכל נפלא, מבלי להכיר ולהרגיש שזוהי חכמתו של הקב"ה. והעצה לזה – שלימוד נגלה דתורה יהי' ביחד עם לימוד נסתר דתורה - **ידיעת אלוקות**, שע"ז נעשה גם לימוד נגלה דתורה חדור בקדושת התורה, שניכר ונרגש שזוהי חכמתו של הקב"ה.

ובנסתר דתורה גופא מודגש ענין זה **בשמן** שבתורה יותר מב"יין' שבתורה, דנוסף לכך ששמן מורה על **רזין דרזין** שבתורה שלמעלה מרזין סתם, מודגש בשמן שאינו משקה בפ"ע אלא מערבים אותו בשאר מאכלים, ומפעפע בכל דבר, ודוגמתו בשמן שבתורה - הערוב והאחדות דנסתר שבתורה (שמן) עם נגלה דתורה (לחם ובשר) שגם לימוד נגלה דתורה נעשה חדור בקדושת התורה חכמתו של הקב"ה-שמן טהור.

(ע"פ ספר השיחות תשנ"ב עמ' 194 ואילך)

עד דכליא ריגלא דרמודאי

הדלקת נר חנוכה היא "על פתח ביתו מבחוי" ושיעורה ("עד שתכלה רגל מן השוק") "עד דכליא ריגלא דתרמודאי" והענין בזה בעבודת כאו"א מ"שאל: תרמודאי אותיות מורדת וענינו ברוחניות – מרידה והתנגדות לכל דבר שבקדושה. אמנם גם כאשר מצא בעצמו תנועה של מרידה והתנגדות עליו לדעת שזה רק מצד ה"א-ל זר אשר בקרבך" ואין זה שייך למציאותו האמיתית - נפש אלוקית. והעצה לזה, לבטל את ענין המרידה, הוא להוסיף באור ד"נר מצוה ותורה אור" שאז מתגלה אצלו מציאותו האמיתית - נפשו האלוקית, ועי"ז מתבטל ענין המרידה מכל וכל.

”על פתח ביתו מבחויץ”

מטרתם של נרות חנוכה
- להאיר גם את החוץ

להאיר בנר מצוה גם את החוץ

ההשפעה על החוץ – במקום וזמן ההדלקה, ההכרח בהתעסקות בזה ונתינת הכח לכך

אחד התנאים במצוות נר חנוכה (בנוגע למקום ההדלקה) הוא ש"מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ", והטעם – "משום פירסומי ניסא".

ועד שלכמה דעות הפירוש ד"על פתח ביתו מבחוץ" הוא דווקא כשהבית פתוח לרשות הרבים, משא"כ כשהבית פתוח לחצר, צריכה להיות ההדלקה על פתח החצר לרה"ר, כדי לפרסם הנס גם לאלו הנמצאים ברשות הרבים. שכן, לא מספיק שבני הבית רואים את נרות-החנוכה, אלא צריך להאיר גם לאלו הנמצאים ברה"ר.

ועניין זה - שההארה צריכה להיות גם לנמצאים ברה"ר - מודגש לא רק בנוגע למקום ההדלקה אלא גם בנוגע לזמן ההדלקה:

דהרי "מצוותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק כו' ועד כמה כו' עד דכליא ריגלא דתרמודאי" (שבת כא, ב). והטעם – כי עד ש"תכלה רגל מן השוק" ("ריגלא דתרמודאי" – אנשים האחרונים שמסתובבים בשוק) ישנם עוברים ושבים שרואים הנרות, ובמילא ישנו "פירסומי ניסא".

ועד כדי כך, שיש דעה שלאחרי הזמן ד"תכלה רגל מן השוק" אין יכולים לקיים יותר את המצוה, כי חסר הענין דפירסומי ניסא, ועיקר המצוה הוא "שיראו הרבים העוברים ליד ביתו את הנר, ולא משום בני ביתו".

והלימוד מזה בעבודת ה':

לא מספיק לחנך מחדש את עצמו ובני ביתו ("על פתח ביתו"), אלא צריך לחנך ולהשפיע גם על אלו הנמצאים "בחוקי" - ברשות הרבים, ובזמן ש"תשקע החמה", כשה"שמש ומגן ה'" אינו מאיר בגלוי - שגם אנשים אלו יושפעו מההתגברות של האור ד"נר מצוה ותורה אור".

"עד שתכלה רגל מן השוק, עד דכליא ריגלא דתרמודאי": נרות חנוכה מאירים את ה"חוקי" כל זמן שנמצאים שם אנשים, וגם אלה הנקראים "תרמודאי" - "שם אומה מלקטי עצים" (רש"י ומפרשים שם) או "עניי" (בדעת), ועד - "תרמודאי" המורדים בהקב"ה ר"ל ("תרמוד" אותיות "מורדת"), והם נשארים בשוק, ברה"ר - טורי דפרודא - אליהם צריך להגיע האור שמדליקים "על פתח ביתו מבחוקי".

ועד שפועלים בהם "כליא" - ביטול וכיליון, ולא רק ד"תרמודאי" (מורדים) בכלל, אלא גם ד"דיגלא דתרמודאי", החלק הכי תחתון שבהם, דהיינו - המורד בה' לא מצד השכל והמידות וכו', אלא כרגל שאין בה שכל כו'.

והתגברות חדשה ד"נר מצוה ותורה אור" מאירה גם בהם עד כדי כך, שבמקום להיות מורדים - הם נהפכים ומקיימים בעצמם מצות נר חנוכה, כולל, שמתחדשים ומתחנכים מחדש, עם כל ה"שטורעם" ד"נר מצוה ותורה אור".

מזה ישנה הוראה ברורה ומענה על שאלות שונות בנוגע לתפקידו ושליחותו של יהודי:

ישנם הטוענים שמספיקה להם עבודתם להאיר ביתם ובני ביתם ב"נר מצוה ותורה אור" - "דיו שיפקיע את עצמו", והלואי שיצליח בזה כדרוש, ובפרט בחושך כפול ומכופל בזמן הגלות; ומה יש לו לחשוב להתעסק עם אלו הנמצאים ב"חוקי", ובפרט המורדים במלכות שמים ("תרמודאי").

עוד זאת:

בשלמא כשנמצא בלאו הכי ב"שוק" באמצע היום "זבולון בצאתך" כשעוסק ברה"ר, מבין הוא, שצריך לנצל הזמן והקשרים כו' כדי להשפיע על הנמצאים בסביבתו ב"שוק";

משא"כ בזמן הדלקת נר חנוכה שהוא "משתשקע החמה", כשחוזר הביתה מעבודתו, הרי תפקידו היחידי הוא להאיר את ביתו בתורה ומצוות, ללמוד בעצמו שיעור בתורה, ללמוד עם הילדים וכיו"ב, ואין לו כל שייכות עם ה"שוק", ואדרבה - הוא רוצה לשכוח על דאגות הפרנסה וכו' שלא יבלבלוהו בשעה שנמצא בבית עם אשתו וילדיו כו'.

והגם שישנו חיוב מצד "כל ישראל ערבים זה לזה" וכיו"ב, לעזור ולהשפיע על אחרים - הרי זה יכול להיות - טוען הוא - לאחרי שיגמור עבודתו בביתו עם בני ביתו, משא"כ בהיותו **בהתחלת** החינוך דעצמו ובני ביתו, אין זה הזמן המתאים להתעסק ולהאיר את ה"חוקי".

ומביא ראי' לטענתו מנרות חנוכה גופא: לשיטת בית שמאי "ביום ראשון מדליק שמונה", ואילו לשיטת בית הלל (שהלכה כמותם) בלילה ראשון מדליק רק נר אחד, ואח"כ "מוסיף והולך", כל יום עוד נר, עד שביום השמיני מדליק שמונה (שלימות מספר הנרות); והטעם ע"ז, כי אי אפשר להתחיל מיד בריבוי אור - "תפסת מרובה לא תפסת", כ"א בסדר והדרגה.

ובמילא טוען הוא: מכיון שנרות חנוכה גופא מלמדים שהעבודה צ"ל בסדר והדרגה, מן הקל אל הכבד – הרי מזה ראייה שלכל לראש צריך להאיר אצל בני ביתו בשלמות, ורק אח"כ יתעסק להאיר את ה"חויץ".

ועל זה בא הלימוד מחנוכה שההיפך הוא הנכון: הגם שבנוגע למספר הנרות צ"ל העבודה מן הקל אל הכבד, מ"מ בנוגע למקום הנרות, הרי מיד בלילה הראשון, אע"פ שמדליק רק נר אחד (שפחות מזה לא שייך) – צריך להדליקו באופן כזה שיאיר את ה"חויץ" ועד – ל"תרמודאי".

וכאן נשאלת השאלה: הן אמת שזוהי ההוראה דחנוכה, אבל מנין לו הכוח להאיר את החויץ, כשיש לו רק נר אחד בלבד?

והמענה לזה – בפשטות:

הן אמת שמצד כחותיו הוא, כחות מוגבלים, אין הדבר באפשרותו – אולם, הרי נר חנוכה היא מצוה שניתנה ע"י הקב"ה, כפי שאומרים בנוסח הברכה "אשר קדשנו במצוותיו וצונו להדליק נר חנוכה", והקב"ה הרי אין לו שום הגבלות, ו"מי יאמר לו מה תעשה" – כמו"כ הוא גם בנוגע למצוותיו (רצונו של הקב"ה, שהוא ורצונו אחד), שאין להם שום הגבלות.

במילא מובן שכוחו של הקב"ה ומצוותיו ניתנים ליהודי המקיים את המצווה, שמיד בתחילת עבודתו (כשמדליק רק נר א' בלבד), יוכל להאיר את החויץ.

(ע"פ תורת מנחם – התועדויות תשמ"ח ח"ב עמ' 124)

גם בחלל השמאלי

"נר חנוכה, מצוה להניחה משמאל" – מורה שלא רק החלל הימני (משכן נפש האלוקית) יאיר, אלא גם החלל השמאלי (משכן הנפש הבהמית) יאיר באור התורה והמצוות. ועוד יותר, שיאיר גם את הזולת, ואפילו מי שהוא באמת זולת, למצוא גם בו את הנר שבו ולהדליקו.

להאיר את החוץ – מכח נרות המקדש

החילוקים בין נרות חנוכה לנרות המקדש, והאיחוד של שניהם, תוך ביאור נפלא בדברי הרמב"ם ד"נר ביתו קודם"

א. כתב הרמב"ם בסיום הלכות חנוכה: "היה לפניו נר ביתו ונר חנוכה נר ביתו קודם", והטעם לכך – משום שנר שבת הוא משום שלום בית. ומסיים הרמב"ם: "גדול השלום שכל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם".

וצריך להבין, מדוע כותב הרמב"ם על גודל השלום דוקא בהלכות חנוכה והרי היה יכול לעשות כן בהרבה הלכות קודמות שבהן ענין השלום מתאים? ועוד אינו מובן, דהרי כל ההלכה, שנר ביתו (שבת) קודם ועדיף מנר חנוכה, מקומה לכאורה בהלכות שבת, ושם היה יכול הרמב"ם להוסיף גם ש"גדול השלום וכו'". ובפרט שיחד עם הדין של נר ביתו ונר חנוכה - מביא הרמב"ם את הדין של נר ביתו וקידוש היום – שלכאורה אין לו כל קשר להלכות חנוכה.

ב. דובר כמה פעמים על ההבדלים שישנם בין נרות המקדש ונרות חנוכה, שנרות המקדש מצוותן להדליקם בפנים בית המקדש ודוקא כשהאיר היום. לעומתם צריכים להיות נרות חנוכה "על פתח ביתו מבחוץ" - וצריכים להדליקם משתשקע החמה.

נרות המקדש הודלקו במקום שהאיר בו אלקות בגילוי וההעלם של העולם לא היה שם כלל. לפיכך, כשהשתנה מצב זה, והכניסו היוונים את הטומאה למקדש, בטלה עבודת בית המקדש בכלל, והדלקת נרות המקדש - ביחוד.

החידוש של נרות חנוכה הוא, שהם מאירים גם את ה"חוץ" ואפילו את מחשכי הלילה, את הגלות,

עד לביטול כל ענין ה"לעומת זה" - "עד דכליא ריגלא דתרמודאי" - ('תרמוד' אותיות 'מורדת').

ובכך נעלים נרות חנוכה מנרות המקדש, (כמובן מדברי הרמב"ן – ר"פ בהעלותך) דנרות המקדש בטלו כשחיללו היוונים את בית המקדש, ומשא"כ נרות חנוכה ש"אינן בטלין לעולם", הם מאירים גם בגלות, בעת החושך הגדול ביותר.

דבר זה הוא בדוגמת מעלת בעלי תשובה על צדיקים. 'צדיקים' - אין להם כל שייכות לרע; ואילו בעלי תשובה יש להם הכוח באמצעות התשובה לעשות שגם מ"זדונות" יהיו "זכויות", להפוך את הרע עצמו לטוב.

גם מספר הנרות בחנוכה גדול ממספר נרות המקדש: נרות המקדש היו שבעה ונרות חנוכה - שמונה. מספר שבעה מורה על "שבעת ימי ההיקף" (כל סדר הזמן בעולם), שזהו סדר של השתלשלות (העולמות). לכן בבית המקדש, בו היה גילוי אלקות, היה די במספר שבעה - האור שבסדר השתלשלות.

אבל בכדי להאיר גם את מקום החושך, יש צורך באור שהוא למעלה מהשתלשלות - שמונה נרות חנוכה.

ג. עם זאת - אף שישנה מעלה בעבודת הבעלי תשובה, שמגיעה לדרגה נעלית יותר מעבודת הצדיקים - יש מעלה גם בעבודת הצדיקים - שאין להם עסק כלל עם הרע, כל עבודתם היא רק עם טוב, והאור האלוקי הוא אצלם יותר בגילוי.

לפיכך תכלית השלימות היא לחבר שתי העבודות - עבודת הצדיקים ועבודת בעלי תשובה. שלימות חיבור שתי העבודות תתחדש בביאת המשיח: "משיח אתא לאתבא צדיקא בתויבתא", משיח יבוא להחזיר גם את הצדיקים בתשובה. חיבור זה של שתי העבודות בא על ידי אור שהוא למעלה משניהם, המאחד את שני העבודות יחדיו.

מעלה זו של חיבור שתי העבודות מרומזת גם בנרות חנוכה: הם עצמם מאירים את חושך הלילה והגלות, אבל הם נובעים ונמשכים מנרות המקדש - תיקנו אותם לזכר ועל ידי הנס שהיה בנרות המקדש.

וזהו רמז נוסף במספר "שמונה" של נרות חנוכה, שמרמז על הגילוי שלעתיד - דוגמת הכינור של ימות המשיח שיהיה לא ככינור המקדש שהיה בן שבעה נימין אלא של שמונה נימין - שזהו לא רק הגילוי של למעלה מסדר השתלשלות, כאמור לעיל, כי אם יש כאן המשכת עצמותו של הקב"ה, שאצלו שייך אמייתית ענין הבלי גבול, המחבר את שני הענינים: השתלשלות (צדיקים) ולמעלה מסדר השתלשלות (תשובה).

ד. על פי זה יובן מה שהרמב"ם מביא את &גודל& השלום בהלכות חנוכה דוקא: שלום הרי

פירושו איחוד של שני דברים הפכיים ומנגדים זה לזה.

בניגוד ישנן כמה דרגות. ובעניינינו: השלום וההתאחדות של כל ענייני הבית לתכלית אחת של "ושכנתי בתוכם", ובפרט ה"כנגד" של האשה (ביתו זו אשתו) ולעשות כל הצריך להפכה ל"עזר" - שלום בית על ידי נרות שבת.

הניגוד הגדול יותר (ובמילא - שלום גדול יותר) הוא, ניגוד של חושך ('משתשקע החמה') ואור - השתלשלות ולמעלה מהשתלשלות. וזהו ענין חנוכה: (א) ענין עבודת התשובה, שגם החושך יואר (שלום וחיבור של דברים נפרדים - עם אלקות). (ב) חיבור שתי העבודות: צדיקים ובעלי תשובה, השתלשלות ולמעלה מהשתלשלות.

אבל כאשר אין לאדם די כח מובן שעליו להתמסר ב"ושכנתי בתוכם" בביתו, ולא בהארת החוץ, ולכן עליו להדליק נרות שבת - 'שלום בית עדיף'.

(לקוטי שיחות חלק ג' שיחה א' לחנוכה)

כח להאיר

נרות חנוכה חלוקים מנרות שבת וי"ט, דנרות שבת וי"ט נמסרו רק לנשים ואילו נרות חנוכה הם בין לאנשים - דאיש דרכו לכבוש, ובין לנשים - כלומר מי שנדמה לו שאין לו או שבאמת אין לו התקיפות וכח ההתפשטות עד כדי לכבוש ולפעול על הזולת. והכח של נרות חנוכה הוא שגם מי שאין דרכו לכבוש יכול להאיר את הסביבה שלו לכל הפחות.

גם החיצוניות

"נר חנוכה מצוה להניחו על פתח ביתו מבחוץ" מורה שבני ישראל בכלל ובני הישיבות בפרט, גם עניניהם ה'חיצוניים' צריכים להיות מוארים באור התורה, ובתכליתם - הכוונה העליונה.

הוספה

פתגמים קצרים
במהות החג ועניינו

"מוסיף והולך"

כשהמצב חשוך בגשמיות וברוחניות, לא מספיק מספר הנרות של הלילה הקודם, אלא צריך להתקדם ולהוסיף באור.

חנוכה – תוספת כח חדשה

התוכן הכללי של חנוכה מרומז בשמו "חנוכה" על שם חנוכת המזבח וחנוכת המקדש ע"י החשמונאים בימי החנוכה.

וענין זה חוזר ונשנה בכל שנה - "בימים ההם בזמן הזה":

בכל דור ודור ישנם ה"עומדים עלינו לכלותינו", הם היצה"ר והחושך הכפול ומכופל של הגלות הרוצים לנתק כאו"א מישראל מתומ"צ, להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך".

בימי חנוכה מידי שנה בשנה מקבלים כוחות מחודשים לחנך את המזבח ומקדש רוני "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם בתוך כאו"א מישראל", ע"י חידוש חיזוק ההתקשרות עם התורה ומצוותיה.

זוה קשור עם כך ש'חנוכה' הוא מלשון 'חינוך' שענין החינוך הוא - להתרגל לדבר חדש. ומכיון ש"כל ההתחלות קשות", נצרכים לזה כוחות נעלים יותר מכפי הרגיל. ומזה מובן גם בנוגע לחנוכת המזבח והמקדש בימי חנוכה:

מכיון ש"נכנסו יונים" להיכל וטמאו כל השמנים שבהיכל, "ופרצו בו פרצות", הוצרכו ישראל להתגברות והמשכה חדשה בחנוכת המזבח והמקדש מחדש, שזה הי' ע"י המסירות נפש שלהם על קידוש השם. חנוכה".

ולכן קבעו הנס בנרות - דבר המורה על חיזוק והתגברות חדשה ב"נר מצוה ותורה אור".

וענין זה חוזר ונשנה מידי שנה בימי החנוכה, שמקבלים כוחות מיוחדים לחנך, לחזק ולחדש ב"נר מצוה ותורה אור" עם כל התוקף וה'שטורעם' והתוספת-כח הבאים ביחד עם ענין החינוך.

בזמן החושך - חייבים להוסיף

נרות חנוכה הם זכר לנס פך השמן שהיה בנרות ביהמ"ק. אמנם, מוצאים אנו כמה שינויים בין נרות חנוכה לנרות המנורה: במנורה הדליקו כל יום את אותו מספר הנרות, ואילו בנרות חנוכה מוסיפים כל יום עוד נר - מוסיף והולך. וגם - שאת המנורה הדליקו בתוך ההיכל, ואילו נרות חנוכה מצוה להדליקם על פתח ביתו מבחוץ דוקא.

הטעם בזה הוא - דהדלקת נרות המשכן והמקדש היה בזמן שלא היה חסר לבנ"י בגשמיות. וכמו בזמן שלמה, שבנ"י ישבו איש תחת גפנו ותחת תאנתו בגשמיות, וכמו"כ גם ברוחניות - שהרי כשאין טרדות בגשמיות, מתמסרים לגמרי לעניני רוחניות ותורה ומצוות.

משא"כ נרות חנוכה, קשורים עם זמן שבו היתה הארץ תחת ממשלת יוון, וצבא היהודי היה מועט, וכמו"כ ברוחניות - שלא נמצא שמן טהור אפי' ללילה אחד.

ולכן כאשר המצב היה טוב גם בגשמיות וגם ברוחניות היה אפשר להסתפק במספר הנרות של הלילה הקודם. משא"כ בזמן נרות חנוכה, שהמצב הי' חשוך בגשמיות וברוחניות, לא מספיק מספר הנרות של הלילה הקודם, אלא צריך להתקדם ולהוסיף באור.

וההוראה מכך: כל יהודי הוא שליח של הקב"ה להאיר את חלקו בעולם. ואופן העבודה הוא לא להסתפק במעמד ומצב של אתמול אלא להוסיף כל הזמן בעוד אור.

מדה כנגד מדה

בנוגע לנס מציאת פך השמן הטהור ידועה הקושיא דהיות שטומאה הודחה (הותרה) בציבור הי' אפשר להדליק בטומאה ומדוע הי' צריך לנס למצוא פך שמן טהור?

והביאור בזה - שהקב"ה שילם לבנ"י "מדה כנגד מדה", דמכיון שהם מסרו נפשם באופן דלפנים ולמעלה משורת הדין, שילם להם הקב"ה בנס דמציאת הפך של שמן טהור והדלקתו במשך שמונה ימים, שהוא גם למעלה משורת הדין (כיון שע"פ דין היו מותרים, כאמור, להדליק בשמן טמא).

ומזה לימוד והוראה לכאו"א מישראל:

בדבר הנוגע לקדושת האומה אין מה לעשות אך ורק מה שמותר (וצריך) משורת הדין, אלא צריכים להתחזק ולהתאמץ ללכת במסירת נפש למעלה מטעם ודעת, לפנים משורת הדין, והקב"ה משלם מדה כנגד מדה, שאף בענינים שיכולים להסתפק במדה מסויימת, נותן הקב"ה בשפע רב - בגשמיות, ועד"ז ברוחניות.

תכלית ההידור גם בהתחלה

בחנוכה מצינו ב' ענינים מנוגדים:

(א) איתא בספרים ש"חנוכה" הוא מלשון חינוך. ומובן גם בפשטות בלשון חנוכת המזבח וחנוכת בית המקדש, שזוהי התחלה, שהתחילו לעשות את עבודת ה' (בבית המקדש בכלל ובמזבח ובמנורה בפרט) מחדש – ענין של חינוך.

(ב) נס חנוכה שמצאו פך שמן טהור חתום בחותמו של כהן גדול, דעם היות שע"פ דין היו יכולים להדליק גם בשמנים טמאים, כיון שטומאה דחוויה או הותרה בציבור, מ"מ, להראות חיבתן של ישראל הראה הקב"ה נס שיוכלו להדליק בשמן טהור – אינו רק בשביל להתחיל לקיים המצוה, אלא לקיים המצוה בתכלית ההידור, ללא שום היתרים, אפילו לא היתרים שיש להם בסיס, היתרים על פי שולחן ערוך.

וההוראה מזה – שכשמדובר אודות ענין של קדושה, צריכים לעשות מיד בתחילה, בהתחלת החינוך, בתכלית השלימות ובתכלית ההידור.

לזכות

החתן **לוי יצחק** שיחי'

והכלה **נחמה דינה** תחי'

קנלסקי

לרגל נישואיהם בשעטומי"צ

יום א' כ"ב כסלו תשס"ה

יה"ר שיהי' הבנין בבנין עדי עד

על יסודי התורה והמצווה

וחיים מאושרים בכל

לע"נ

הילד התמים **שמואל** ז"ל

בן - יבלחט"א - הרה"ח ר' יעקב מאיר שי'

בלוי

נלב"ע ז"ך כסלו ה'תשמ"ח

ת.ג.צ.ב.ה.

לזכות

החתן הרה"ת **ישעיהו שי'**
והכלה מרת **חווה גינענדל תחי'**

גערליצקי

לרגל נישואיהם בשעטומ"צ
יום ד' ג' טבת 'זאת חנוכה'
ה'תשס"ה

יה"ר שיהי' הבנין בנין עדי עד
על יסודי התורה והמצווה
וחיים מאושרים בכל

***

נדפס ע"י הוריהם שיחי'